

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 2.15.30

**Inventaris van de archieven van de Nederlandse
Vereniging Landverhuizing, 1913-1931; Emigratie
Centrale Holland, (1922) 1923-1931 (1952); Stichting
Landverhuizing Nederland, 1931-1953**

Versie: 11-06-2019

Centrale Archief Selectiedienst

Nationaal Archief, Den Haag 1989

This finding aid is written in Dutch.

INHOUDSOPGAVE

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	9
Inhoud en structuur van het archief.....	11
Selectie en vernietiging.....	11
Verantwoording van de bewerking.....	11
Verwant materiaal.....	12
Beschikbaarheid van kopieën.....	12
Publicaties.....	12
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13
I. Archief van de Nederlandse Vereniging Landverhuizing, 1913-1931.....	13
A. Stukken van algemene aard.....	13
B. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen.....	13
1. Organisatie.....	13
2. Emigratiebeleid.....	13
3. Voorlichting.....	13
4. Bemiddeling.....	14
4.1 Algemeen.....	14
4.2 Emigratielanden, Canada.....	14
C. Documentatie.....	14
II. Archief van de Emigratie Centrale Holland (1922) 1923-1931 (-1952).....	16
A. Stukken van algemene aard.....	16
B. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen.....	16
1. Organisatie.....	16
2. Emigratiebeleid.....	16
3. Voorlichting.....	17
4. Bemiddeling.....	17
4.1 Algemeen.....	17
4.2 Emigratielanden.....	17
4.2.1 Argentinië.....	17
4.2.2 Brazilië.....	18
4.2.3 Canada.....	18
4.2.4 Uruguay.....	18
C. Documentatie.....	18
III. Archief van de Stichting Landverhuizing Nederland 1931-1953.....	20
A. Stukken van algemene aard.....	20
B. Stukken betreffende bijzondere onderwerpen.....	20
1. Organisatie.....	20
2. Personeel.....	21
3. Emigratiebeleid.....	22
4. Voorlichting.....	22
5. Bemiddeling.....	22
5.1 Algemeen.....	22
5.2 Emigratielanden.....	23
5.2.1 Argentinië.....	23
5.2.2 Australië en Nieuw-Zeeland.....	23
5.2.3 Brazilië.....	23

5.2.4 Canada.....	24
5.2.5 Frankrijk.....	24
5.2.6 Ierland.....	24
5.2.7 Marokko.....	24
5.2.8 Suriname.....	25
5.2.9 Zuid-Afrika.....	25
C. Documentatie.....	25

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Voorlopers Nederlandse Emigratie Dienst

Archiefbloknummer:

528531

Omvang:

139 inventarisnummer(s)3,60 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Nederlandse Vereniging Landverhuizing, , 1913-1931

Emigratie Centrale Holland, , 1923-1931

Stichting Landverhuizing Nederland, , 1931-1953

Samenvatting van de inhoud van het archief:

De Nederlandse regering stimuleerde begin 20e eeuw actief emigratie als middel ter bestrijding van werkloosheid. Het archief van de Nederlandse Vereniging Landverhuizing, en zijn opvolgers de Emigratie Centrale Holland, en de Stichting Landverhuizing Nederland is geordend naar organisatie, onderwerp en correspondent. Het archief bevat o.a. jaarverslagen, notulen, correspondentie, rapporten betreffende emigratielanden, documentatie, oprichtingsverslagen, circulaire, en voorlichtingsmateriaal.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Voorlopers Nederlandse Emigratie Dienst, nummer toegang 2.15.30, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Ned. Emigratie Dienst / voorlopers, 2.15.30, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

In de jaren voor de eerste wereldoorlog wilde de Nederlandse regering een oplossing vinden voor de toegenomen werkloosheid. In 1910 werd een staatscommissie ingesteld met als taak zich over dit probleem te buigen. Toen in 1914 de commissie haar eindverslag uitbracht, werd landverhuizing als een van de middelen ter bestrijding van de werkloosheid genoemd. De regering vond het echter niet op haar weg liggen te bemiddelen in emigratieaangelegenheden. Bij het mislukken van de emigratie zou zij immers verantwoordelijk kunnen worden gesteld. Veel liever zag de regering dat de verantwoordelijkheid voor allerlei emigratietaken bij een centrale emigratievereniging kwam te liggen. Een particuliere vereniging verdiende daarbij de voorkeur boven een openbare, want een rijksinstelling zou zich met name in het buitenland veel minder Vrij kunnen bewegen. Intussen was op 12 december 1913 de Nederlandse Vereniging Landverhuizing (NVL) opgericht. Volgens de statuten had de NVL als doel:

- a. het geven van voorlichting aan hen, die er over denken als landverhuizer Nederland te verlaten;
- b. het verlenen van bijstand bij de uitvoering van dit voornemen;
- c. het houden van voeling met hen die geëmigreerd zijn; een en ander in aansluiting op propaganda voor landverhuizing en op financiële hulp aan emigranten.¹

De vereniging had meteen de aandacht van de regering. Toen de NVL aanklopte voor regeringssubsidies werd een bedrag van f 10.000,- voor het jaar 1914 en een zelfde bedrag voor de volgende jaren ter beschikking gesteld. Voorwaarde hiervoor was wel dat een regeringscommissaris werd aangesteld, zodat er controle op het beleid van de NVL kon worden uitgeoefend.

De eerste jaren had de NVL vrijwel niets te doen. De oorlogstoestand en de geringe belangstelling onder de Nederlanders om te emigreren waren hiervan de oorzaak. Hierbij kwam dat de activiteiten van particuliere emigrantenwerfers het er voor de NVL niet beter op maakte. De emigratiewetgeving, daterend uit 1861 en aangevuld in 1869 en 1885, was volstrekt onvoldoende om daadkrachtig tegen werfers op te treden. Zo maakten vooral de werfers van de Canadese spoorwegmaatschappijen het de NVL erg lastig. Pas met de invoering van de Landverhuizerswet 1936 werden de activiteiten van emigratiebemiddelaars enigszins aan banden gelegd.

De eerste directeur van de NVL werd J. Maurer. Hij maakte in 1915 een reis naar Canada om de vestigingskansen voor Nederlanders te bekijken.² Ook nam hij contact op met reeds gemigreerde Nederlanders. In 1917 werd hij opgevolgd door J.C.C. Sandberg. Onder zijn leiding werden de eerste correspondenten in Canada aangesteld, die de NVL van waardevolle inlichtingen voorzagen.³

De NVL deed dan wel zijn best om onpartijdige voorlichting te geven, maar van een actieve emigratiepolitiek was geen sprake. Toen na 1921 de werkloosheid sterk toenam werd de roep om een organisatie die de emigratie zou bevorderen dan ook groter. A.G. Mörzer-Bruyns, ondervoorzitter van de NVL, en Walrave Boissevain, ondervoorzitter van de Nederlandse maatschappij voor nijverheid en handel, ijverden samen voor de oprichting van zo'n organisatie.

Hun besprekingen leidden ertoe dat op 1 november 1923 de Emigratie Centrale Holland (ECH) werd opgericht. Zij was een stichting met een college van curatoren als bestuur en een directie voor de uitvoering. Walrave Boissevain werd benoemd tot voorzitter van het college van curatoren. A.G. Mörzer-Bruyns was tot zijn vertrek in 1925 directeur. Hij werd opgevolgd door J.A.A. Hartland. In de stichtingsakte werd als doelstelling aangegeven het bevorderen van de landverhuizing en het

¹ Inventarisnummer 8

² Inventarisnummer 18

³ Inv.nrs. 19 en 20

verrichten van alle handelingen welke middellijk of onmiddellijk konden strekken om dit doel te bereiken, teneinde hiermede de economische belangen van Nederland en zijn bevolking te dienen. De ECH wenste op commerciële basis te werken, voor haar bemiddeling zou een bepaald bedrag moeten worden betaald. Volgens de statuten mocht de ECH geen winst maken⁴. Het was de bedoeling van de ECH om mensen die wensten te emigreren en daartoe de geschiktheid doch niet de middelen hadden een voorschot te verlenen. Voor de gelden die hiervoor nodig waren ontving de ECH van het rijk f 75.000,-- en van het bedrijfsleven f 86.000,-- als voorschotten. De werkzaamheden zoals de ECH zich die had voorgesteld, werden belemmerd door de crisis waardoor vele landen hun grenzen voor emigranten sloten. Slechts Canada bleef ten opzichte van emigranten een soort open deur-politiek voeren. Dit was stellig de reden dat de ECH ondanks de moordende concurrentie van de Canadese spoorwegmaatschappijen zich vooral op dit land richtte⁵. Te Winnipeg werd een raad van advies opgericht waar onder andere de Nederlandse consul L.F.J. Riemsdijk zitting in had⁶. Ook werden enige vertegenwoordigers aangesteld waar- onder J.J. Snor die reeds als correspondent voor de NVL werkte. De samenwerking met de WL in Nederland verliep aanvankelijk goed, maar er ontstonden problemen over het afbakenen van elkaars werkgebied. Bovendien moest de NVL niets hebben van emigratiebevordering, een standpunt dat de ECH wel voor ogen stond. Allereerst werd getracht de WL en de ECH in één gebouw onder te brengen om de problemen op te lossen. De NVL maakte hiertegen bezwaar omdat ze vond dat de ECH te veel aan de leidraad van de vervoersmaatschappij- en liep. Na langdurig overleg en na bemiddeling van de Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid werd besloten om tot een fusie over te gaan. Dit leidde ertoe dat op 23 juni 1931 de Stichting Landverhuizing Nederland (SLN) werd opgericht⁷. De NVL trad direct na de fusie in liquidatie. Haar fondsen werden gebruikt voor het personeelsfonds waar personeelsleden die in financiële moeilijkheden geraakt waren uit konden worden betaald. De ECH ging niet dadelijk in liquidatie. De raad van beheer van de SLN trad tot de definitieve opheffing in 1951 op als curatorium. Van de renteloze voorschotten die het Rijk aan de ECH had verstrekt kon slechts 25% worden terugbetaald. Van dit geld vormde het Rijk het emigratiefonds. Het geld van dit fonds zou voor speciale emigratiebevorderende doeleinden moeten worden gebruikt. Volgens de stichtingsakte stelde de SLN zich tot doel: "Het verrichten van alle handelingen welke middellijk of onmiddellijk kunnen strekken om leiding te geven aan de landverhuizing uit Nederland.

In de eerste plaats door:

- a. het geven van voorlichting omtrent landverhuizing;
- b. het verlenen van bijstand bij landverhuizing;
- c. het houden van voeling met de landverhuizers;
- d. het voortdurend en stelselmatig doen van onderzoek naar de mogelijk- heden, die andere landen voor vestiging en loonenden arbeid aan onze landgenooten bieden."⁸

Het bestuur van de SLN werd gevormd door de raad van beheer. De directeur van de ECH, J.A.A. Hartland, werd tot directeur van de SLN benoemd en de directeur van de NVL, J.C.C. Sandberg, tot secretaris van de raad van beheer. Deze raad, die bij de oprichting bestond uit negen leden, beheerde tevens de gelden van het personeels- en emigratiefonds. De overheid was evenals bij de NVL en de SCH ook betrokken bij de SLN. In de raad van beheer hadden bij de oprichting zitting de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw en een vertegenwoordiger van de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid. Na 1933 werd dit een vertegenwoordiger van het Ministerie van Sociale Zaken. De Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid benoemde de voorzitter van de raad van beheer. Na 1933 deed de Minister van Sociale Zaken dit. Voorts hadden oud-leden van de NVL en van de ECH alsmede vertegenwoordigers van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), van de vakbeweging, van confessionele emigratie-organisaties en van de centrale landbouworganisaties zitting in de raad van beheer.

4 Inv.nr. 31

5 Inv.nr. 47

6 Inv.nr. 45

7 Inv.nr. 78

8 Inv.nr. 78

De Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw had zitting in de raad van beheer omdat vele emigranten boeren waren die door de geringe bestaansmogelijkheden in Nederland elders een nieuw bestaan wilden opbouwen. In de statuten van de SLN werd ook bepaald dat de raad van beheer zou worden bijgestaan door een commissie van bijstand. Uit deze commissie, waarin naast alle leden van de raad van beheer ook vertegenwoordigers van enkele ministeries zitting hadden, werd een vijftal sub-commissies gevormd. De sub-commissies kwamen slechts een enkele keer bijeen. De commissie van bijstand werd geen succes wegens het gebrek aan financiële middelen en het gebrek aan onderwerpen om over te vergaderen. In 1936 werd besloten de commissie op te heffen. In datzelfde jaar vond een statutenwijziging plaats⁹. Nu werd het zo dat de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visserij en van Sociale Zaken ieder één lid in de raad van beheer benoemden. De Minister van Sociale Zaken bleef de voorzitter benoemen. Verder werd de raad van beheer vergroot doordat men ook vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties opnam. Ook werd uit de raad een dagelijks bestuur gekozen. Na 1945 werden alle leden van de raad van beheer, behoudens degenen die een ministerie vertegenwoordigen, door de Minister van Sociale Zaken benoemd. De SLN startte haar werkzaamheden in een economisch ongunstige tijd. Het rijksbudget werd getroffen door verminderde belastingopbrengsten en zware werkloosheidslasten. Hierdoor moesten drastische bezuinigingen worden doorgevoerd. Het personeelsbestand van de SLN werd al snel ingekrompen, zodat in 1933 nog slechts de directeur, de adjunct-directeur en twee typistes waren overgebleven. De raad van advies in Canada, een orgaan dat nog uit de tijd van de ECH stamde en de aan emigranten verstrekte voorschotten inde, werd op 1 januari 1933 opgeheven. De SLN kreeg aanvankelijk weinig overheidsmiddelen voor financiële ondersteuning van emigranten.

De regering stelde zich namelijk op het standpunt dat emigratie wel een middel ter bestrijding van de werkloosheid was, maar dat de emigrant zelf moest zorgen dat hij de benodigde middelen bijeenkeeg. Het heeft tot 1939 geduurd, voordat de regering naast de gelden van het emigratiefonds een bedrag van f 41.000,- beschikbaar stelde voor de emigratiebevordering.

Tegen het einde van de jaren dertig kwam de emigratie langzaam op gang. Veel Nederlanders vertrokken toen naar Zuid-Afrika en Canada. Na de Tweede Wereldoorlog zette de emigratie pas goed door. Australië en Nieuw-Zeeland werden tezamen met Canada de populairste emigratielanden. De SLN heeft in deze emigratie steeds zo goed mogelijk trachten te bemiddelen. De grote emigratiedrang noopte echter tot een ver doorgevoerd regeringsingrijpen. Als gevolg hiervan werd het emigratiebeleid gereorganiseerd. Dit resulteerde in de Wet op de Organen voor de Emigratie van 1952¹⁰. Door deze Wet werd de SLN buiten werking gesteld. In 1953 ging de SLN in liquidatie. De taken van de SLN werden ondergebracht bij de nieuw ingestelde Nederlandse Emigratiedienst (NED) van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De archieven van de NVL, ECH en SLN werden in 1953 overgenomen door de taakopvolger van de SLN, de NED van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid. In 1968 werden de archieven met uitzondering van het financiële deel van het SLN-archief en een deel van de documentatie uit de andere beide archieven door de NED geschonken aan de vereniging 'Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief' (NEHA) te Amsterdam. Het NEHA op haar beurt gaf in 1973 de archieven in bewaring bij het Algemeen Rijksarchief (ARA) te Den Haag. Het ARA vervaardigde een plaatsingslijst van de archieven. De financiële administratie van het SLN-archief en de documentatie uit de andere beide archieven bevonden zich bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Deze bescheiden werden in 1984 overgedragen aan het ARA en samengevoegd met het in bewaring gegeven gedeelte. In 1986 werden de archieven ter bewerking naar de Centrale Archief Selectiedienst te Winschoten overgebracht.

9 Inv.nr. 86

10 Wet op de Organen voor de Emigratie d.d. 24 mei 1952, Stb. 279

De archieven waren geordend naar organisatie, onderwerp en correspondent. Binnen de onderwerpen werd deels een chronologische ordening toegepast waarbij veelal de stukken met de jongste datum bovenop lagen. Bij de stukken die naar correspondent waren geordend was de chronologische ordening niet altijd even consequent doorgevoerd. De archieven bestonden voor een groot deel uit doorslagen. Ook werden er veel Engelstalige stukken aangetroffen. Zoals reeds vermeld was de SLN een fusie van de NVL en de ECH. De nog niet afgedane stukken van de NVL en de ECN werden door de SLN afgedaan. Hierdoor bevinden zich stukken van de NVL en de ECH in het SLN-archief. Bij de taakovername door de NED in 1953 werden SLN-stukken afgedaan door de NED.

De vereniging 'Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief' (NEHA) te Amsterdam gaf in 1973 de archieven in bewaring bij het Algemeen Rijksarchief (ARA) te Den Haag. De financiële administratie van het SLN-archief en de documentatie uit de andere beide archieven werden in 1984 overgedragen aan het ARA en samengevoegd met het in bewaring gegeven gedeelte.

Overbrenging van een overheidsarchief

Inhoud en structuur van het archief

SELECTIE EN Vernietiging

Tijdens de selectie werden in de archieven stukken van de NED (0,4 meter) en van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (0,3 meter) aangetroffen. Deze stukken werden afgescheiden. De omvang van het archief voor bewerking bedroeg 14,3 meter. Hiervan werd dus allereerst 0,7 meter als vreemd archief afgescheiden.

Van de overblijvende 13,6 meter werd 10,3 meter ter vernietiging afgescheiden, hetgeen een vernietigingspercentage van 76 betekende.

Naar aanleiding van de inventarisatie is er conform de daartoe geldende procedures vernietigd. De daadwerkelijke vernietiging werd gerealiseerd door het Bureau Vernietiging Overheidsarchieven Apeldoorn.

Verantwoording van de bewerking

De bewerkte archieven beslaan de periode 1913-1953. Als begindatum voor de inventarisatie is het jaar genomen waarin de NVL werd opgericht. Als einddatum is het jaar genomen waarin de SLN tot liquidatie overging.

Bij de inventarisatie werd de ordening naar organisatie, onderwerp en correspondent intact gelaten. De chronologische ordening werd aangehouden en voor zover nodig hersteld. Voor wat de NVL en ECH archieven betreft is de cesuur gesteld op 1 augustus 1931. Stukken van de beide archieven van na 1 augustus 1931 zal men in het SLN-archief aantreffen. Het SLN archief loopt tot en met juli 1953

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

PUBLICATIES

Geraadpleegde literatuur Hartland, J.A.A. *De geschiedenis van de Nederlandse emigratie tot de Tweede Wereldoorlog* Den Haag: 1959 Nederlandse Vereniging Landverhuizing: *Bezint eer gij begint, eerste inlichtingen voor hen die voornemens zijn zich in het buitenland te vestigen* Den Haag: z.d.Sandberg, J.C.C. *De besluiten genomen door de emigratie-commissie der internationale arbeidsorganisatie in hare bijeenkomsten in de maand augustus 1921* Den Haag 1921 Stichting Landverhuizing Nederland: *Algemene wenken voor de Nederlandse emigrant in den vreemde* Den Haag: 1937 *De vooruitzichten van de emigratie en hare organisatie* Den Haag: 1937 *Algemene inlichtingen voor emigranten* Den Haag: 1939

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

I. ARCHIEF VAN DE NEDERLANDSE VERENIGING LANDVERHUIZING, 1913-1931

A. STUKKEN VAN ALGEMENE AARD

1	Register van notulen van de bestuursvergaderingen van het algemeen bestuur, 1913-1931.	1 deel
2	Notulen van de gewone en buitengewone vergaderingen van het dagelijks bestuur, 1914-1919, 1927-1930.	1 pak
3	Notulen van de algemene ledenvergadering, 1915-1916.	1 omslag
4	Verslag van de algemene ledenvergadering overgenomen uit het 'Tijdschrift der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid', afdruk, 1916.	1 stuk
5	Notulen van de bestuursvergadering van het algemeen bestuur, 1917.	1 stuk
6	Agenda van de vergadering van het algemeen bestuur, [1918].	1 stuk
7	Jaarverslagen over 1927 en 1928, 1928-1929.	1 omslag

B. STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN

1. ORGANISATIE

8	Stukken betreffende statutenwijzigingen, 1918-1929.	1 omslag

2. EMIGRATIEBELEID

9-12	Correspondentie, 1923-1931.	4 omslagen
9	met het Ministerie van Arbeid, Handel en Nijverheid, 1923-1929	
10	met de rijksdienst der werkloosheidsverzekering en arbeidsbemiddeling, 1924-1931	
11	met bestuursleden, 1927-1929	
12	met leden van het dagelijks bestuur, 1927-1931	

3. VOORLICHTING

13	Mededelingen van de NVL, overgenomen uit 'Handelsberichten' 1914-1921, met inhoudsopgave, [1915-1921].	1 omslag

- 14 'Woordenlijst Nederlandsch-Engelsch met uitspraak ten behoeve van hen die naar een Engelsch-sprekend land emigreeren', uitgegeven door de NVL, 1923. 1 deel
- 15 Kaart van Canada, uitgegeven door de NVL, [1926]. 1 stuk

4. BEMIDDELING

4.1 ALGEMEEN

- 16 Stukken betreffende het ontvangen van en het verstrekken van informatie aan diverse instanties en personen over de werkzaamheden van hen die, in strijd met de Landverhuizerswet 1861, de emigratie trachten te bevorderen, 1924-1928. 1 omslag
- 17 Stukken betreffende het verlenen van adviezen aan J.M.C.E. Le Rutte, directeur van het internationaal trustbureau inzake zijn emigratie- en kolonisatieplannen voor emigranten naar Canada en Frankrijk, 1924-1929. 1 omslag

4.2 EMIGRATIELANDEN, CANADA

- 18 Rapport van J. Maurer, directeur van de NVL, betreffende een reis naar Canada om inzicht te krijgen in de toestand van en de kansen voor Nederlandse emigranten, 1915. 1 stuk
- 19 Correspondentie met F.G. de Veer, vertegenwoordiger te Toronto, Ontario, 1924-1925. 1 omslag
- 20 Correspondentie met L.J.F. van Riemsdijk vertegenwoordiger te Winnipeg, Manitoba, 1924-1931. 1 omslag

C. DOCUMENTATIE

- 21 'Wet en besluit betrekkelijk den doortogt en het vervoer van landverhuizers in Nederland', [1861-1913].
- 22 'A report of the commissioners of immigration upon the causes which incite immigration to the United States'. Washington: Government printing office, 1892.
- 23 The immigration situation in Canada, Washington, 1910.
- 24 Verslag van een Nederlandse emigrant in Canada, 1910.
- 25 Derde jaarverslag van de emigratievereniging te Amsterdam over 1910, 1911.

26

Jaarverslag van de emigratievereniging te Haarlem over
1913, 1914.

II. ARCHIEF VAN DE EMIGRATIE CENTRALE HOLLAND (1922) 1923-1931 (-1952)

A. STUKKEN VAN ALGEMENE AARD

- 27-28** Verslagen van de vergaderingen van het college van curatoren, 1923-1932. 2 delen
- 27** Notulen met oprichtingsakte, 1923-1929
- 28** Notulen, 1929-1932
- 29** Notulen van de vergaderingen van de advisory board te Winnipeg, Canada, 1925-1931. 1 omslag
- 30** Notulen van de vergaderingen van het curatorium van de ECH met het dagelijks bestuur van de NVL, 1931. 1 omslag

B. STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN

1. ORGANISATIE

- 31** Stukken betreffende de oprichting, 1922-1924, z.d. 1 omslag
- 32** Stukken betreffende het verzoek de stichting te rangschikken onder art. 80 van de Successiewet ter voorkoming van het betalen van schenkingsrecht, met inwilliging, 1924. 1 omslag
- 33** Huurcontracten van de percelen Anna Paulownastraat 6 en Mauritskade 3 te 's-Gravenhage, met verlenging, 1924, 1927, 1930. 1 omslag
- 34** Aantekeningen betreffende de omschrijving van de werkzaamheden, [1925]. 1 omslag
- 35** Begroting over de jaren 1923-1927, [1928]. 1 omslag
- 36** Kasboek, 1928-1931. 1 deel
- 37** Giroboek, 1928-1931. 1 deel
- 38** Balans en verlies- en winstrekeningen over de jaren 1927-1946, [1928-1947]. 1 omslag
- 39** Bankboek over 1930-1934 met aantekeningen van spaartegoeden over 1934-1952, 1930-1952. 1 deel

2. EMIGRATIEBELEID

- 40-46** Correspondentie, 1923-1934. 5 pakken en 2 omslagen

- 40 met de regeringscommissaris F.K.J. Heringa, 1923-1924,
1926-1931
- 41 met de president-curator Walrave Boissevain, 1923-1934
- 42 met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Landbouw, 1924-
1930, 1 omslag
- 43 met de NVL, 1924-1931
- 44 met de rijksdienst der werkloosheidsverzekering en
arbeidsbemiddeling, 1924-1931
- 45 met de advisory board, 1924-1931
- 46 met het Ministerie van Arbeid, Handel en Nijverheid, 1925-1931, 1
omslag

- 47 Stukken betreffende een geschil tussen de ECH en de NVL enerzijds en het
Canadese gouvernement met de Canadese spoorwegen anderzijds inzake de
voorlichting, werving en toelating van Nederlandse emigranten in Canada,
1926-1928, z.d. 1 omslag

3. VOORLICHTING

- 48 Circulaires betreffende informatieverstrekking om trent emigratie-
aangelegenheden,
1923-1929. 1 omslag
- 49 Stukken betreffende propaganda en algemene mededelingen met betrekking tot
de emigratie in het algemeen en tot Canada in het bijzonder,
1924-1929. 1 omslag

4. BEMIDDELING

4.1 ALGEMEEN

- 50 Staten van per schip vertrokken emigranten,
1924-1930. 1 omslag
- 51 Akten van aanbeveling, als bedoeld in artikel 6a van de wet van 1 juni 1861,
houdende bepalingen omtrent de doortocht en het vervoer van landverhuizers
verstrekkt door B. en W. van 's-Gravenhage over de jaren 1924-1931,
1924-1930. 1 omslag
- 52 Correspondentie met J.M.C.E. Le Rütte, directeur van het internationaal trustbureau
inzake het geven van advies betreffende zijn emigratie- en kolonisatieplannen voor
emigranten naar Canada en Frankrijk,
1924-1931. 1 omslag
- 53 Staat van betaalde voorschotten aan emigranten,
1929. 1 omslag

4.2 EMIGRATIELANDEN

4.2.1 Argentinië

- 54 Rapport van J.A.A. Hartland van een reis naar Argentinië,
1931. 1 stuk

55 Correspondentie met de Nederlandse consul W.J. Broens inzake plannen voor het stichten van een landbouwkolonie in Los Pinos, provincie Buenos Aires, 1931. 1 omslag

56 Verslag van J.A.A. Hartland over zijn bezoek aan San Cayetano, [1931]. 1 stuk

4.2.2 Brazilië

57 Verslagen van J.A.A. Hartland van besprekingen met enige personen te Rio de Janeiro, 1931. 1 omslag

4.2.3 Canada

58 Correspondentie met F.G. de Veer, H. Boogers en A. Nordheimer, vertegenwoordigers te Toronto, Ontario, 1924-1931. 1 omslag

59 Verslagen van bezoeken die J.A.A. Hartland tijdens zijn reis naar Canada heeft afgelegd, met daarbij een lijst van bezochte personen en instellingen, 1926. 1 omslag

60 Correspondentie met J.J. Snor vertegenwoordiger te Hamilton, Ontario, 1926-1931. 1 pak

61 Verslag van J.A.A. Hartland aan het curatorium omtrent een reis naar Canada, 1928. 1 stuk

4.2.4 Uruguay

62 Verslag van J.A.A. Hartland van een bezoek aan Montevideo, 1931. 1 stuk

C. DOCUMENTATIE

63 Kranteknipsels houdende bevindingen en beoordelingen van Canada door emigranten, 1924-1930

64 Kranteknipsels houdende gegevens over Nederlandse wettelijke regelingen inzake de landverhuizing, 1924-1931

65 Kranteknipsels houdende verschillende berichten inzake Canada, 1924-1931

66 Kranteknipsels houdende gegevens over de emigratie van gereformeerden naar Canada en de Verenigde Staten, 1924-1932

67 Kranteknipsels houdende gegevens over de emigratie van rooms-katholieken naar Canada,

1925-1930

68

Kranteknipsels houdende gegevens over emigratie naar de Verenigde Staten,
1929-1933

III. ARCHIEF VAN DE STICHTING LANDVERHUIZING NEDERLAND 1931-1953

A. STUKKEN VAN ALGEMENE AARD

- 69** Notulen van de vergaderingen van de commissie van bijstand, 1931, 1933, 1935-1936. 1 omslag
- 70** Notulen van de vergaderingen van de raad van beheer, 1931-1950. 1 pak
- 71** Notulen van de vergadering van groep a, religieuze en culturele organisaties uit de commissie van bijstand, 1932. 1 stuk
- 72** Jaarverslagen over 1931-1935, 1939 en 1950, 1932-1936, 1940, 1951. 1 omslag
- 73** Agenda's van vergaderingen van de raad van beheer, 1932-1941, 1945-1947, 1949-1951. 1 omslag
- 74** Notulen van de vergaderingen van het dagelijks bestuur, 1934-1938, 1946-1952. 1 pak
- 75** Agenda's van de vergaderingen van het dagelijks bestuur, 1941, 1949, 1951-1952. 1 omslag
- 76** Notulen van de stafvergaderingen, 1947. 1 omslag
- 77** Besluitenlijsten van de vergaderingen van het dagelijks bestuur, 1949-1951. 1 omslag

B. STUKKEN BETREFFENDE BIJZONDERE ONDERWERPEN

1. ORGANISATIE

- 78** Akten van oprichting, afschriften, 1931, z.d. 1 omslag
- 79-83** Kas-, Giro- en Bankboeken, 1931-1939. 5 delen
- 79** Kasboek, 1931-maart 1934
- 80** Giroboek, 1931-maart 1934
- 81** Bankboek, 1931-maart 1934
- 82** Kas-Giro-Bankboek, april 1934-1937
- 83** Kas-Giro-Bankboek, 1938-1939
- 84** Grootboek, 1931-1938. 1 deel
- 85** Stukken betreffende subsidieverlening door de rijksoverheid en de provincies, 1931-1948. 1 omslag

-
- 86** Stukken betreffende opstelling en wijziging van statuten, reglementen en instructies,
1931-1933, 1936-1938, 1945-1947. 1 omslag
- 87** Begrotingen, balans en verlies- en winstrekeningen, met toelichting op de begroting over de jaren 1946-1948 en 1951,
[1932-1952]. 1 pak
- 88** Balans- en verlies- en winstrekeningen van het personeelsfonds over de jaren 1932-1946,
[1933-1947]. 1 omslag
- 89** Stukken betreffende benoeming en ontslag van de leden van de raad van beheer,
1933-1950. 1 omslag
- 90** Balans- en verlies- en winstrekeningen van de stichting het emigratiefonds over de jaren 1933-1946,
[1934-1947]. 1 omslag
- 91** Nota aan de leden van de raad van beheer betreffende een te houden vergadering met verenigingen en landbouworganisaties inzake het oprichten van een algemene Nederlandse vereniging voor emigratie,
1946. 1 stuk
- 92** Staat van leden van de commissie van bijstand,
z.d. 1 stuk
- 2. PERSONEEL**
- 93** Stukken betreffende het dienstverband en de werkzaamheden van F. Schultz, SLN vertegenwoordiger en emigratie-attaché bij het Nederlands Gezantschap te Pretoria,
1936-1951. 1 pak
- 94** Stukken betreffende het dienstverband en de werkzaamheden van J.H.F. Scholtens en diens onderzoek naar emigratiekansen voor Nederlanders in Chili en Venezuela,
1938-1940. 1 omslag
- 95** Stukken betreffende het dienstverband en de werkzaamheden van R.P.J. Dojes als landbouwkundig vertegenwoordiger te Canada,
1938-1946. 1 omslag
- 96** Stukken betreffende het dienstverband en de werkzaamheden van J. Verkuyl en A. Sonneveldt vertegenwoordigers te Buenos Aires,
1938-1946. 1 omslag
- 97** Stukken betreffende het dienstverband en de werkzaamheden van A.A.W. Fransen van de Putte als landbouwkundig vertegenwoordiger te Australië en Nieuw-Zeeland,
1938-1950. 1 omslag

3. EMIGRATIEBELEID

- 98-101** Correspondentie, 1931-1946. 1 pak en 3 omslagen
98 met het Ministerie van Arbeid, Handel en Nijverheid, 1931-1932
99 met het Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1931-1933
100 met de rijksdienst van werkloosheidsvoorziening en arbeidsbemiddeling, 1931-1938
101 met het Ministerie van Sociale Zaken, 1933-1946, 1 pak
- 102** Nota van J.A.A. Hartland over de vooruitzichten van de emigratie en haar organisatie, afschrift, 1937. 1 stuk
- 103** Stukken betreffende het verlenen van advies aan de Minister van Sociale Zaken inzake de financiering van groepsgewijze landverhuizing vanuit Nederland naar Tres Arroyos in Argentinië, 1938-1939. 1 omslag
- 104** Stukken betreffende reacties van J.A.A. Hartland op het rapport van de commissie landbouwemigratie aan de voorzitter van de commissie de heer Schilthuis en aan de Minister van Sociale Zaken, 1950. 1 omslag

4. VOORLICHTING

- 105** Stukken betreffende bijdragen aan het tijdschrift 'De Arbeidsmarkt, Orgaan voor de Praktijk', van de Nederlandse werkloosheidsraad, 1934-1938. 1 omslag
- 106** Brochure 'Algemeene inlichtingen voor emigranten', uitgegeven door de SLN, 1939. 1 deel
- 107** Informatiebulletins (tot 31-12-1948 documentatiebulletins) van de SLN met een alfabetisch register op de inhoud van het eerste halfjaar van 1949, 1948-1949. 1 pak

5. BEMIDDELING

5.1 ALGEMEEN

- 108** Akte van aanbeveling, als bedoeld in artikel 6a van de wet van 1 juni 1861, houdende bepalingen omtrent de doortocht en het vervoer van landverhuizers, verstrekt door B. en W. van 's-Gravenhage over de periode 3 augustus-31 december 1931, 1931. 1 stuk
- 109** Notulen van een vergadering van het dagelijks bestuur naar aanleiding van een brief van de drie grote landbouworganisaties, waarin wordt aangedrongen op het instellen van een onderzoek naar emigratieprojecten die kans van slagen bieden, 1932. 1 stuk
- 110** Stukken betreffende het ontvangen van en het verstrekken van informatie aan diverse instanties en personen over de werkzaamheden van hen, die in strijd met

de Landverhuizerswetten 1861 en 1936 de emigratie trachten te bevorderen,
1933-1939, 1948-1950. 1 omslag

111 Stukken betreffende het verstrekken van adviezen aan de centrale commissie van
bijstand voor de arbeidsbemiddeling en de migratie, met betrekking tot toepassing
van de Landverhuizerswet
1936, 1937-1940. 1 omslag

112 Stukken betreffende het ontvangen van en het verstrekken van informatie aan
diverse instanties en personen over de werkzaamheden van verenigingen en
bureaus, die in strijd met de landverhuizerswet 1936 de emigratie trachten te
bevorderen,
1937-1948. 1 omslag

113 Correspondentie met het Rijksarbeidsbureau,
1945-1951. 1 pak

5.2 EMIGRATIELANDEN

5.2.1 Argentinië

114 Stukken betreffende bemiddeling bij de problemen inzake de mislukte kolonisatie
In Los Pinos, in de provincie Buenos Aires,
1932-1936, z.d. 1 pak

115 Correspondentie met de landbou wattachés van het Nederlands Gezantschap te
Buenos Aires,
1946-1950. 1 omslag

5.2.2 Australië en Nieuw-Zeeland

116 Verslagen van een bezoek van J.A.A. Hartland aan Australië en Nieuw-Zeeland,
1939. 1 omslag

117 Correspondentie met G.W.J. Pieters, landbou wattaché bij het Nederlands
Gezantschap te Melbourne, betreffende emigratie naar Australië en Nieuw-
Zeeland,
1947-1951. 1 pak

5.2.3 Brazilië

118 Verslag van J.A.A. Hartland van een reis naar Duitsland tot het houden van
besprekingen met de St. Raphaëlsverein te Hamburg en de Reichsstelle für das
Auswanderungswesen te Berlijn inzake emigratie naar Brazilië,
1934. 1 stuk

119 Verslag van het bezoek van de heer Hubrecht, gezant te Rio de Janeiro, aan het
dagelijks bestuur om te berichten over zijn reis naar de Nederlandse kolonie te
Carambehy,
1934. 1 stuk

120 Stukken betreffende het ontvangen van en het verstrekken van informatie aan
diverse personen en instanties inzake de vestigingsmogelijkheden en
kolonisatieprojecten voor Nederlandse emigranten in de staat Parana,

---

1935-1951. 1 omslag

- 121** Correspondentie met P.C. van Scherpenberg, SLN-vertegenwoordiger en immigratie-attaché bij het Nederlands Gezantschap te Rio de Janeiro, 1946-1948. 1 omslag

5.2.4 Canada

- 122** Correspondentie met de raad van advies te Winnipeg, 1931-1932. 1 omslag

- 123** Correspondentie met J.J. Snor vertegenwoordiger te Hamilton en Bradford Ontario, 1931-1933. 1 omslag

- 124** Stukken betreffende het realiseren van plaatsing van Nederlandse tuinders op de Holland Marsh in Ontario, in het kader van de Relief Land Settlement Act, 1931-1935. 1 pak

- 125** Stukken betreffende emigratiemogelijkheden en vooruitzichten van emigranten op het gebied van de land- en bosbouw, 1931-1946, z.d. 1 omslag

- 126** Correspondentie met de Netherlands Emigration Foundation, 1932-1946. 1 omslag

- 127** Weekrapporten betreffende de omstandigheden van emigranten in de provincie Ontario, 1934-1939. 1 pak

- 128** Correspondentie met de landbouwemigratie-attaché A.S. Tuinman te Ottawa, 1948-1952. 1 pak

5.2.5 Frankrijk

- 129** Correspondentie met M.H. Brodhaag, SLN-medewerker en emigratie-attaché bij de Nederlandse ambassade te Parijs, 1946-1949. 1 omslag

5.2.6 Ierland

- 130** Stukken betreffende emigratiemogelijkheden voor Nederlandse landbouwers en veehouders, toegezonden door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, 1947. 1 omslag

5.2.7 Marokko

- 131** Verslag van een reis naar Marokko door J.A.A. Hartland aan de raad van beheer over de toestand in de landbouw, 1933. 1 stuk

- 132** Aantekening van J.A.A. Hartland over de toestand in de landbouw in Marokko voor het bondsjaarboek, samengesteld aan de hand van het reisrapport van A. Sevenster, rijkslandbouwconsulent te Parijs en aan de hand van zijn eigen bevindingen,

1933. 1 stuk

5.2.8 Suriname

- 133** Rapporten van besprekingen van J.A.A. Hartland met diverse personen inzake emigratie naar Suriname, 1935. 1 omslag

5.2.9 Zuid-Afrika

- 134-135** Correspondentie met de Nederlands-Zuidafrikaanse Vereniging, 1931-1953. 2 pakken
- 134** Kantoor te Amsterdam, 1931-1937
- 135** Kantoor te Amsterdam, 1938-1953

- 136** Nota over de organisatie van de immigratie van Nederlanders in Zuid-Afrika door landbouwemigratie attaché F. Schultz, 1948. 1 stuk

C. DOCUMENTATIE

- 137** Abberley, Aldwyn. A manual for emigrants or overseas opportunities surveyed. Malvern; The Tantivy Press, z.d.
- 138** Stukken betreffende Zuid-Afrika en de daarmee in verband staande emigratie en werkgelegenheidsmogelijkheden, [1931-1947].
- 139** Staten betreffende emigratie in Canada over de periode 1929-1930, uitgegeven door het Departement of Immigration and Colonization, Statistical Branch, [1939]